

Cum este noua carte a lui RIM? Fermecătoare ca și toate celelalte de până acum pe care le-am citit; și le-am citit aproape pe toate. Am fost bucuros să mă reîntâlnesc cu formula sa literară pe care, măcar uneori, o învidiez cu toată prietenia, o formulă care aliază alchimic, în care fuzionează o pronunțată dimensiune (auto)biografică, o erudiție de natură borgesiană și un simț al nuanțelor pe care nu-l obții decât cu o răbdare benedictină. Ultima dimensiune mie îmi lipsește cu siguranță, de unde și amintita invidie!

Liviu Antonesei

Radu-Illarion Munteanu

PREQUEL

VRE
MEA

PREQUEL

Radu-Illarion Munteanu

O amicală tragere de urechi...

Radu-Illarion Munteanu – RIM pentru cei care corespundează cu el! – a debutat târziu, abia au trecut ceva mai mult de zece de ani la prima carte, dar apoi a scos carte după carte, an de an și chiar mai multe într-un an. S-au adunat astfel mai mult de zece cărți, majoritatea de proză scurtă, dar și eseuri despre film, jurnale și cărți de călătorie. În ciuda acestui ritmului, a numărului impresionant de volume, a faptului că unele din acestea au fost prefațate de scriitori importanți ai momentului literar – de la Daniel-Cristea Enache și Horia Gârbea la colegul meu de generație, excelentul poet Radu Sergiu Ruba, fără a-l uita pe Ioan Pavel Azap, ba chiar fără a mă uita și pe mine, care am scris prefața la culegerea de povestiri **Osmoze** –, deci în ciuda tuturor acestor împrejurări și a faptului că Radu a fost redactor fondator la **Liternet.ro**, cel mai solid portal cultural al ultimului deceniu, cred că opera sa scriitoricească nu se bucură nici de cunoașterea, nici de aprecierea pe care le merită. Nu mă refer la micile cercuri de inițiați ai literaturii, unde numele său este înconjurat și de dragostea și de respectul pe care le

merită, ci de marele public cultivat. O, nu, Radu să nu se grăbească să-mi mulțumească! Nu vreau să mustru publicul cu pricina, ci să-l trag pe el, amical de bună seamă, de urechi! În domeniul prozei scurte, nu mă sfiesc să-l situez pe RIM în proximitatea altui prozator la care țin foarte mult, mă refer la Bedros Horasangian. Nu ca formulă literară, ci cumva în niște dimensiuni structurale și niște contexte biografice, dar și ca valoare. Amîndoi sunt intelectuali formați în domeniul exactităților, nu în cel umanist, au cam aceeași vîrstă, amîndoi au debutat tîrziu – e drept că Bedros cu vreo douăzeci și cinci de ani mai devreme! –, amîndoi au o atracție evidentă față de genul scurt, pentru povestire, chiar dacă armeanul meu s-a încercat cu succes și în roman. Pînă la urmă, prin fragmentarismul său cotidian, și jurnalul, deosebit de memorii, este un gen scurt, cum un gen scurt este și eseul prin comparație cu monografia, istoria, tratatul etc.

De ce nu este mai cunoscută opera scrisă a lui RIM? Am spus mai sus că nu din pricina publicului, iar urecheala, fie ea și amicală, nu era degeaba! Din pricina lui. Deși, ca redactor la cel mai puternic portal cultural al zilelor noastre este foarte cunoscut în lumea editorială, Radu n-ar bate la porțile unei mari edituri, cu sistem de difuzare bine pus la punct, nici să-i picuri cu ceară! Alege mereu, cu o obstinație demnă de o cauză mai bună, cele mai ascunse edituri, discrete ca și el! De ce? Din discreție, probabil, cum spuneam, din timiditate, dintr-un exagerat bun simț. RIM n-a învățat încă un lucru – nu e destul să scrii o operă literară, mai trebuie să și o „vinzi”. La cîtă literatură, de calibre variabile, se produce acum cartea nu se mai duce singură spre public, mai trebuie și ajutată. Iar Radu nu se străduiește să-și „ajute” cărțile nici măcar prin cele două mijloace de popularizare pe care le are la îndemîină – blogul și pagina de **facebook**, foarte interesante amîndouă, dar nepuse în „serviciul” cauzei. Deși nu utilizează aceste mijloace, ci doar din cele tradiționale, Bedros Horasangian, dacă tot l-am amintit aici, ar putea să-i dea lui Radu veritabile lecții de **marketing!** Nu știu dacă se cunosc, dar trăiesc în același oraș și aș putea să le fac cunoștință, mai ales că, în afară de literatură, mai au cel puțin două pasiuni comune, filmul și muzica.

Cum este noua carte a lui RIM? Fermecătoare ca și toate celelalte de pînă acum pe care le-am citit și le-am citit aproape pe toate. Am fost bucuros să mă reîntîlnesc cu formula sa literară pe care, măcar uneori, o invidiez cu toată prietenia, o formulă care aliază alchimic, în care fuzionează o pronunțată dimensiune (auto -)biografică, o erudiție de natură borgesiană și un simț al nuanțelor pe care nu-l obții decît cu o răbdare benedictină. Ultima dimensiune mie îmi lipsește cu siguranță, de unde și amintita invidie! În felicit pe Radu pentru noua sa carte și în doresc să se întîlnească naibii odată cu recunoașterea la care are dreptul!

Liviu Antonesei, 10 August 2012, în Iași

PRE TEXT

Ceea ce urmează ar fi un manual de utilizare *sui generis* a textelor următoare, structurate în 3id oar3ve din titlul cărții. Într-o bună zi, Ariel, unul din cele două duhuri transparente ale mele, privea displayul peste umărul meu stâng. Corectam documentul celui de-al doilea și 3id oa volum de călătorii. Duh fiind, îi simțeam respirația diafană, în care se amesateau mirosurile celor patru vânturi cu aerul sărat al mărilor, izul fungilor și al pânzelor umflate ca plămâni alpiștilor cu parfumul inefabil al speranței. Transparent fiind, Ariel nu e nicidecum 3id oar3ve. Căci îmi șoptește prin vocea lui Neghiniță, în urechea stângă, aia cu care aude Castor, în timp ce celălalt duh, negru, ascuns în pădurea de arțar, îmi tace prin vocea lui Gimminy, în urechea dreaptă. Aia cu care aude Pollux.

Și numa' ce-l aud pe Ariel: căpitane, știi ce mi-ar place să citesc acuma? Un *prequel* al călătoriilor tale. Atât mi-a spus și-a fost de-ajuns. O imagine a țâșnit ca un clown pe arc, dintr-o cutie: singura amintire 3id oar3 de dinainte de 5 ani. Numai drakku știe cum păstrată printre amintiri reconstruite artefactic, auzind de nenumărate ori, din adolescență pân'la bătrânețe povestite 3id oar3ve, cum bătrânii nu se pot abține, mai întâi de bunica maternă, apoi de mama, când început să-mbătrânească și ea. Până ce a plecat, la rândul ei, puțin...

Între timp am început și eu să-mi terorizez aproapele, pe care-l iubesc nediferențiind între ființe umane individuale, mai mult decât pe mine însumi, repetând, *ad nauseam*, ca o moară stricată, vrute și nevrute. Oricum pretextul *prequel* nu e primul exercițiu de management și valorificare a memoriei, din ce în ce mai asimetrizate. Natural. Căci nu odată plec spre bucătărie și realizez că am și uitat după ce plecasem înainte de a ajunge acolo... Nu e primul (exercițiu), 3id oar cel mai dificil de până acum. Și cel mai delicat.

Acea amintire singulară se converti pe nerăsuflăte în primul text de mai jos. Fu urmat, în timp rezonabil, de câteva, care fixară coordonatele proiectului, într-un loc relaxant ce ar merita numele perifrastic *Grădina lui Allah*. Abia apoi incubația dură mai bine de 500 de zile. Și numai drakku știe câte vor mai trece până la ultimul punct. Habar n-am după ce anume pus. *On va voir ce qu'on va voir. Allons enfants!*

TIPA LIPA

Prima astfel de pseudocălătorie satisfăcând, adică, cele două condiții de arheologie mnemonică și de mișcare într-un sens sau altul, e singura amintire efectivă, spontană,

activă, iar nu reconstruită mental pe maza mărturiei repetate ale celor prezenți din jurul meu, de dinaintea vârstei de 5 ani. Întâmplare face ca amintirea să aibă valențe simbolice, sau metaforice. Personajul e un bebeluș de 2-3 ani, care am fost atunci. El umblă de-a bușilea. Mai umblă un bebeluș de 2-3 ani de-a bușilea când ăsta e modul de locomoție doar câteva luni, între poziția stabilă în șezut, o jumătate de cucerire a stadiului vertical, numit fără fantezie biped, și primii pași autonomi, pe propriile picioare? Ar fi o retrogradare voluntară, cu totul împotriva firii. Doar omul e împins, de presiunea ontogenetică, mereu înainte și mai sus. Valurile vieții îl mai dau înapoi, dar în medie individul uman standard continuă să urce. Chiar când, în diferite etape ale senectuții, diferite curbe intră, succesiv, pe panta descendentă, până-și dă duhul există întotdeauna în acest individ generic *ceva* care continuă să meargă în sensul timpului, înainte și mai sus. *Citius, altius, fortius*, cum era emblema atletismului, adevăratul rege al sportului. O retrogradare voluntară trebuie să aibă o motivație substanțială. Ridicatul în șezut are loc, în medie, cam pe la jumătate de an, mersul pe propriile picioare, tot în medie, în jurul împlinirii primului an. Deci intervalul maxim în care deplasarea autonomă de-a bușilea, de fapt un exemplu elocvent de respectare al principiului *ontogenia repetă filogenia*, deplasarea pe 4 membre imitând patrupedele, cele mai apropiate genetic de om, se reduce la un interval inclus în a doua jumătate a primului an de viață. Apoi procedeul e abandonat, odată cu funcționalizarea progresivă a deplasării bipede. Excepțiile au, de cele mai multe ori, determinare exclusiv ludică.

Deci bebelușul din acest prim capitol se juca? A trecut cam un an, acum, la aceste prime pagini a unei noi autobiografii sub anchetă proprie, de când nu mai există nici un martor în viață al primelor mai multe astfel de isprăvi similare. A specula, a interpreta, a psihanaliza chiar, și încă de din afara profesiei, unica amintire vie a celor primi 5 ani e un risc contraproductiv. Fie conving cititorul să-și exercite libertatea de a o face pe seama lui, fie nici nu încerc să încep această cea mai recent întreprindere quasilaterară. Sau propus litară, habar n-am. Nu știu, deci, dacă se juca. Dar admit că e posibil să se fi jucat inconștient. Căci ceea ce acum pot certifica, cu toată responsabilitatea, e că dimensiunea ludică a personajului care e subiectul acestei proprii anchete, e perenă. Cu intensitate variabilă, cu scurte retrageri în subconștient, dar cu o continuitate de care sunt convins și tot ce mai am de făcut, pe linia asta, e să și demonstrez. Eterna problemă a polițistului, fie el cel bun, cel rău sau chiar cel urât, al cărui fler știe cine e făptuitorul, dar cel mai greu lucru din lume e să găsească dovezi convingătoare în plan judiciar.

Se juca sau nu, ce făcea el? Am dat deja de înțeles, fie explicit, fie relativ implicit, că urca o scară de-a bușilea. Urca o scară. Adică făcea un rezumat, cu totul inconștient, al vieții standard a unui individ uman generic. Unul obișnuit. Spectacolul, privit de un virtual ochi exterior ființei lui, era metafora perfectă a uneri vieți normale. N-am găsit până acum niciodată o mai potrivită metaforă a vieții umane decât urcarea unei scări. *Am voie să urc scări?*, se întreabă, la externare, supraviețuitorul unui infarct miocardic. Adică a unuia din modelele cele mai frecvente, deci revelatoare, ale încheierii vieții. Supraviețuirea după un infarct miocardic are o valoare metaforică comparabilă cu urcarea unei scări ca metaforă a vieții.

Dar de unde aş putea data amintirea? De ce neapărat 2-3 ani și nu un an și un sfert? Din două motive, domnilor președinți. Ar fi întrucâtva improbabil să conserve o amintire vie de la un an, un an și ceva, dar să piardă toate amintirile de până la 5 ani. Când o schimbare în viața personajului va marca următorul reper. Mai puțin limpede, mai nebulos, dar, în esență, tot viu. Al doilea motiv face parte din completarea tabloului. Bebelușul, urcând scara de-a bușilea, emitea sunete articulate. Expresia e îndeajuns de prudentă, căci sunetele nu erau nearticulate, dar nu erau încă Vorbe. Cuvinte. Erau onomatopei. Uneori mai expresive și mai elocvente decât narațiuni întregi. Ce spunea el? Se îngâna pe sine. Se autoparodia inconștient. Exact în ritmul cuceririi, succesive, a treptelor scării, bebelușul spunea: *tipa-lipa, tipa-lipa*. Acuma nimic n-ar fi mai fără rost decât să lungim analiza, speculând asupra surselor expresiei. Poate o auzise drept comentariu adult la întreprinderea lui repetată, îl amuzase și o repeta din plăcere, poate o inventase spontan. Dar chiar nu contează. Căci ambele variante, chiar oarecum inegal probabile, au în comun elementul de autoparodiere.

Ce mare lucru, un copil care urcă o scară interioară, de-a bușilea, și se îngâna urcând, *tipa-lipa, tipa-lipa*? Dacă toți copiii din lume ar locui în case cu scară interioară un procent important dintre ei ar face la fel. Personajul nostrum nu are nimic deosebit. Ludicul, până la autoparodie, e în firea copilului. N-o spune tot Lucian Blaga? *Copilul râde: dragostea și înțelepciunea mea e jocul. Tânărul cântă: jocul și înțelepciunea mea e dragostea. Bătrânul tace: dragostea și jocul meu e înțelepciunea*. Păi tocmai aici e șpilul, domnilor președinți. A demara și a îndrăzni un atare demers, un *prequel* al pseudocălătoriilor semnificative de dinainte de călătoriile adevărate, din care mi-am făcut flamură, plecând de la un exemplu de excepționalitate al copilului care e orice individ uman înainte de a fi altceva, demersul ar fi ratat. Cale mai sigură de autosabotare nu-i. Tocmai doza de tipic, deci înscriere în normă, a cât mai multor pseudocălătorii de gen, oferă demersului baza de credibilitate și de substanță.

Interesant că bucățița asta de film, salvată prin capriciile dezagregării normale a creierului, știind că neuronii nu se înlocuiesc și încep să moară din prima oră de viață, e izolată. Nu-mi amintesc nici o *tipa-lipa* de-a bușilea pe podele, cu atât mai mult nu-mi amintesc configurația acelei ultime case decente, în care resturile familiei bunicului meu matern fuseseră succesiv împinsă, înainte de cei 5 ani în casa de tip colonie muncitorească, din cartierul de sub poalele pădurii de brazi, pe contrafortul munților aproape omonimi cu orașelul natal. Decât că avea etaj și scară interioară. De lemn, firește. Humorul immanent e că vopseaua brun roșcat a treptelor, asta mi-a rămas întipărit, seamănă cu cea de *larisă* din casa de poveste a prietenului care mi-a ilustrat volumele de proză. Nu-mi amintesc să fi ajuns pe altă podea, la etaj. Perfecta izolare a bucății de amintire nu face decât să-i accentueze forța metaforică. Un bebeluș urcă de-a bușilea o scară interioară, autoparodiindu-se ludic: *tipa-lipa, tipa-lipa*. Abia acum, sub impulsul devenit peren al fragului meu mus, care m-a determinat să deschit acest nou front literar, constat, fără pic de uimire, că imaginea asta e rezumatul ideal și coerent al vieții mele. Nimic mai firesc nu-mi pare decât că duhul meu transparent mă împinge pe calea acestei noi înțelegeri a drumului și rostului meu prin lume la aproape un an de

la *plecarea* ultimeiia dintre *mămicuțele mele* cum aveam să le numesc pe cele 3 femei între care am crescut. Cu doar câțiva ani mai târziu. În altă pseudocălătorie.